

**LIPSA DE PUBLICITATE A URMĂRIRII PENALE ȘI ACCESUL LA
MATERIALELE DOSARULUI ÎN ACEASTĂ ETAPĂ****Tudor OSOIANU**

Republica Moldova, Chișinău,
Academia Ștefan cel Mare a MAI
Catedra procedură penală, criminalistică și securitate informațională,
doctor în drept, profesor universitar
e-mail: tosoianu@gmail.com

Dinu OSTAVCIUC

Republica Moldova, Chișinău,
Academia Ștefan cel Mare a MAI
Rector
doctor în drept, conferențiar universitar
e-mail: ostavciuc@mail.ru

Publicitatea și contradictorialitatea sunt principii fundamentale ale justiției penale, regăsindu-se la nivel normativ în art. 16 și, respectiv, art. 24 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Aceste idei diriguitoare ale procesului înglobează elementul democratic, organizațional și procesual, asigurând condiții maximal favorabile pentru justa soluționare a cauzei penale, găsindu-și expresia cea mai largă în faza judecătorească.

Urmărirea penală își poate realiza obiectivele numai în măsura în care este lipsită de publicitate, deoarece, dacă s-ar desfășura în mod public, ar putea îngreuna aflarea adevărului odată cu cunoașterea materialului probator de către părțile implicate, precum și de persoane terțe, existând riscul ascunderii sau denaturării probelor.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului remarcă faptul că accesul publicului la informațiile dintr-un dosar penal nu este nelimitat sau discreționar, chiar și odată ce dosarul a fost depus la o instanță.

Cuvintele-cheie: urmărire penală, publicitate, contradictorialitate, acces la materialele dosarului.

**LACK OF PUBLICITY OF THE CRIMINAL PROSECUTION AND
ACCESS TO FILE MATERIALS AT THIS STEP**

Publicity and adversarial proceedings are fundamental principles of criminal justice, being found at the normative level in art. 16 and respectively art.24 of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova. These guiding ideas of the process include the democratic, organizational, and procedural element, ensuring maximum favorable conditions for the fair settlement of the criminal case, finding the broadest expression in the trial phase.

The prosecution can achieve its objectives only if it is without publicity, because if it were carried out in public it could make it difficult to find out the truth with the knowledge of the evidence by the parties involved and third parties, there is a risk of hiding or distortion of evidence.

The European Court of Human Rights notes that public access to information in a criminal case is not unlimited or discretionary, even once the case has been submitted to a court.

Keywords: prosecution, publishing, adversarial proceedings, access to case materials.

LA MANQUE DE PUBLICITE DE LA POUSUITE PENALE ET L'ACCES AU CONTENU DU DOSSIER A CETTE ETAPE

La publicité et l'adversité sont des principes fondamentaux de la justice pénale, se trouvant au niveau normatif de l'art. 16 et respectivement l'article 24 du code de la procédure pénale de la république de moldova. Ces idées directrices du processus incluent l'élément démocratique, organisationnel et procédural, garantissant des conditions favorables maximales pour le règlement équitable de l'affaire pénale, trouvant la plus large expression dans la phase du procès.

L'accusation ne peut atteindre ses objectifs que dans la mesure où elle est sans publicité, car si elle était menée en public, elle pourrait rendre difficile la découverte de la vérité avec la connaissance des preuves par les parties impliquées et les tiers, il y a un risque de dissimulation ou de déformation de preuves.

La cour européenne des droits de l'homme note que l'accès du public aux informations dans une affaire pénale n'est ni illimité ni discrétionnaire, même une fois que l'affaire a été soumise à un tribunal.

Mots-clés: poursuites, publicité, procédure contradictoire, accès aux pièces du dossier.

ОТСУТСТВИЕ ГЛАСНОСТИ УГОЛОВНОГО ПРЕСЛЕДОВАНИЯ И ДОСТУП К МАТЕРИАЛАМ ДЕЛА НА ЭТОМ ЭТАПЕ

Гласность и судопроизводство являются основополагающими принципами уголовного правосудия, регламентированы на нормативном уровне в ст. 16 и соответственно ст. 24 Уголовно-процессуального кодекса Республики Молдова. Эти руководящие идеи процесса включают демократический, организационный и процессуальный элементы, обеспечивающие максимально благоприятные условия для справедливого разрешения уголовного дела, находящие самое широкое выражение на стадии судебного разбирательства.

Уголовное преследование может достичь успешно своих целей только если его материалы не оглашаются. Если бы оно проводилось публично, это могло бы затруднить установление истины, потому что существует риск сокрытия или искажения улик.

Европейский Суд по Правам Человека отмечает, что доступ к информации по уголовному делу не является неограниченным или дискреционным, даже если дело было передано в суд.

Ключевые слова: уголовное преследование, гласность, состязательность, доступ к материалам дела.

În etapele prejudiciare ale procesului penal, modul în care principiul publicității și contradictorialității sunt restricționate denotă existența unor excepții de la regulile de bază ale procesului și chiar o anumită interdependență. De fapt, caracterul necontradictoriu al urmăririi penale

rezultă din lipsa de publicitate a urmăririi penale.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova reține, în acest context: *Această regulă este impusă de necesități obiective ce țin de operativitatea actelor de urmărire penală, de respectarea demnității*

*persoanelor ce fac obiectul cercetării, de protejarea identității unor martori, de protejarea surselor de informare și a metodelor și tehnicilor folosite pentru strângerea probelor*¹.

De asemenea, Curtea Constituțională a Republicii Moldova reiterează că accesul la materialele urmăririi penale ar putea obstrucționa înfăptuirea justiției – *necesitatea ca investigațiile penale să fie efectuate în mod eficient poate implica păstrarea în secret a informațiilor colectate în cadrul urmăririi penale, pentru a nu admite ca suspiecții să poată manipula cu probele și submina actul justiției (Gul v. Germania, decizia din 4 ianuarie 2012)*².

Înaltul for de contencios constituțional protejează părțile în proces de potențialele efecte nefaste ale extinderii publicității la faza urmăririi penale și în procedura de verificare a constituționalității. Astfel, Curtea Constituțională a remarcat că *Întrucât cauza se află la etapa urmăririi penale, iar ședințele sunt închise, Curtea va utiliza doar inițialele învinutului*.³

Curtea Europeană a Drepturilor Omului reține că *judecătorii ar putea decide, în circumstanțe justificate, să nu permită unui terț accesul la dosarele cauzei. Curtea nu poate exclude faptul că un judecător care se ocupă de o astfel de cerere poate întreprinde un exercițiu de echilibrare a dreptului la respectarea vieții private cu dreptul la libertatea de*

*exprimare și informare. Astfel, accesul la informații este legitim supus controlului judiciar*⁴.

În cauza *Amarandei ș.a. c. României* (Hotărârea din 26.04.2016), CtEDO a statuat că prin modalitatea de efectuare a percheziției domiciliare și prin difuzarea imaginilor filmate în cursul percheziției către presă, fără a se asigura o minimă protecție a vieții private, au fost încălcate exigențele art. 3 și 8 CEDO⁵.

Mediatizarea cauzelor penale, mai ales a celor cu rezonanță socială, constituie o extindere neprocesuală a principiului publicității.

În contextul național actual observăm că există o puternică influență a mass-mediei asupra dosarelor penale, care înclină spre o justiție mediatică. Unii specialiști în domeniu se antrenează uneori în discutarea nu numai a problemelor sistemice ale justiției, dar și în aprecierea presupuselor și pretinselor probe care ar fi fost administrate într-un dosar sau altul. Această abordare poate avea uneori consecințe negative asupra succesului investigațiilor penale, respectării principiului prezumției de nevinovăție, punând presiuni asupra procurorilor, prejudiciind aprecierea faptelor de către judecători.

¹ DCC nr.107 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 68 alin. (1) și (2) și articolul 293 alin. (1) din Codul de procedură penală (accesul la materialele urmăririi penale) (pct. 20).

² *Ibidem*, pct. 26.

³ DCC nr.17 din 23.03.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 24g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 35 alin. (3) din Codul de procedură penală (recuzarea judecătorului) (pct. 3); DCC nr. 62 din 19.09.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 107g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unei sintagme din alin. (3) al articolului 34 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

⁴ Hotărârea CtEDO Apostu c. României din 03. 02. 2015 (par. 130). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150781> (accesat 22.10.2020).

⁵ Curtea a mai observat că prin caracterul masiv și nediferențiat al perchezițiilor domiciliare și prin absența unui control a posteriori efectiv perchezițiile și ridicarea obiectelor personale ale reclamanților au fost de natură să conducă la încălcarea dreptului la viață privată; deopotrivă, CtEDO a constatat că imagini filmate cu ocazia efectuării perchezițiilor domiciliare au fost distribuite către presă, iar acestea conțineau imagini ale locatarilor imobilelor percheziționate, în special ale unor fete tinere întinse la sol în posturi umilitoare, nefiind luate minimele precauții pentru protejarea acestora, corpurile și fețele nefiind anonimizate, fiind realizată o ingerință nejustificată în dreptul la viață privată (s.a). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176078> (accesat 07.11.2020).

*Dacă ne obișnuim cu spectacolul pseudoproceselor din media, vom putea constata, pe termen lung, existența unor consecințe nefaste cu privire la recunoașterea instanțelor ca organe calificate pentru a aprecia vinovăția sau nevinovăția în cazul unei acuzații penale*⁶.

În această materie, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat, la 10 iulie 2003, Recomandarea Rec (2003) 13 cu privire la difuzarea informațiilor prin mass-media în legătură cu procedurile penale.

Potrivit acestei Recomandări, publicul trebuie să poată primi informații despre activitățile autorităților judiciare și ale serviciilor de poliție prin intermediul mass-media:

- Opiniile și informațiile care privesc proceduri penale în curs nu ar trebui să fie comunicate sau difuzate prin mass-media decât dacă acestea nu aduc atingere prezumției de nevinovăție a suspectului sau a acuzatului.
- Mass-media trebuie să primească din partea autorităților numai informații confirmate și bazate pe presupuneri rezonabile.
- De asemenea, autoritățile judiciare și poliția trebuie să se abțină de a da publicității informații care ar putea să dăuneze în mod substanțial echitabilității procedurilor.

De multe ori presa publică anumite documente, înregistrări audio/video (care uneori nici nu sunt parte a unor dosare penale) sau doar relatează săvârșirea anumitor fapte penale despre o anumită persoană care a fost antrenată în sfera justiției penale de către organele de urmărire penală.

„O persoană fără studii juridice elementare în momentul în care vizionează pe posturile TV, în fiecare zi aproape, breaking news referitor la unele anumite persoane, inclusiv demnitari anchetați penal, care, pe lângă toate, sunt și arestați

în cauză, cumulat cu faptul că mare parte a presei este entuziasmată de aceste fapte și prin dezbaterile publice îl prezintă ca vinovat pe cel în cauză, de cele mai multe ori îi va considera vinovați pe învinuiți, fără loc de interpretări”⁷.

În ceea ce privește ecoul pe care cauza penală l-a avut în presă, CtEDO consideră că, într-o societate democratică, sunt inevitabile comentarii, uneori severe, din partea presei, cu privire la o cauză sensibilă, care, precum cea care contestă moralitatea unor înalți funcționari (Hotărârea CtEDO *Y.B. și alții c. Turciei* din 28.10.2004, par. 48)⁸.

Pe de altă parte, art. 6 paragraful 2 CEDO interzice orice declarație a unui funcționar public referitoare la anchetele penale în curs, care ar încuraja publicul să creadă că suspectul este vinovat și ar prejudicia aprecierea faptelor de către autoritatea judiciară competentă. Curtea insistă asupra importanței alegerii cuvintelor utilizate de funcționarii publici în declarațiile acestora cu privire la o persoană care nu a fost încă judecată și declarată vinovată de o anumită infracțiune (Hotărârea CtEDO *Khuzhin și alții c. Rusiei* din 23.10.2008, par. 94;⁹ Hotărârea CtEDO *Garycki c. Poloniei* din 06.02.2007, par. 69).¹⁰

Încălcarea prezumției de nevinovăție poate proveni atât din partea unui judecător sau a unei instanțe, cât și din partea unei alte autorități publice, spre exemplu, polițiști, procurori, cu atât mai mult cu cât aceștia din urmă exercită funcții cvasi-

⁶ Hotărârea CtEDO *Worn c. Austriei* din 29.08.1997 (par. 54). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58087> (accesat: 21.02.2020).

⁷ TRUFAN, A. R. *Influența mass-media asupra procesului penal*. În: Revista THEMIS. nr.1/2018. p. 141.

⁸ Hotărârea CtEDO *Y.B. și alții c. Turciei* din 28.10.2004, par. 48. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67264> (accesat 14.02.2021).

⁹ Hotărârea CtEDO *Khuzhin și alții c. Rusiei* din 23.10.2008, par. 94. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89062> (accesat: 14.02.2021).

¹⁰ Hotărârea CtEDO *Garycki c. Poloniei* din 06.02.2007, par. 69. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79352> (accesat: 15.02.2021).

judiciare și controlează desfășurarea anchetei. O asemenea atingere poate fi adusă prin declarațiile sau actele acestora ce reflectă părerea că o persoană este vinovată și care incită publicul să creadă în vinovăția acestei persoane sau care anticipează aprecierea faptelor de către judecătorul competent.

În cauza *Vitan c. României*,¹¹ CtEDO a constatat că declarațiile procurorului general au avut consecințe negative asupra opiniei publicului în privința vinovăției acuzatului care, fiind făcute într-un context oficial imediat după arestarea inculpatului, aducând o gravă atingere prezumției de nevinovăție.

În cauza *Samoilă și Cionca c. României* (Hotărârea 04.06.2016,¹² par. 92-95), declarațiile comandantului poliției și ale procurorului de caz au fost cele care au atras condamnarea statului în cauză. CtEDO a considerat încălcată prezumția de nevinovăție ca urmare a faptului că declarațiile respective încurajau publicul să creadă în vinovăția reclamantilor, prejudiciind aprecierea faptelor de către judecătorii competenți.

Oficialii pot spune publicului despre anchetele penale, în cazul în care o fac discret și circumspect, iar declarațiile procurorului într-un ziar local erau departe de a fi discrete și precaute. Procurorul l-a etichetat pe reclamant ca vinovat de săvârșirea unor

crime, încălcându-i prezumția de nevinovăție și art. 6 par. 2 CEDO în mod implicit¹³.

Deși autoritățile naționale nu pot fi considerate responsabile pentru acțiunile presei, CtEDO subliniază, încă o dată, importanța alegerii termenilor utilizați de către agenții statului care controlează desfășurarea anchetei (Hotărârea CtEDO *Pavalache c. României*¹⁴ din 18.10.2011, par. 118 și 119; Hotărârea CtEDO *Daktaras c. Lituaniei*¹⁵ din 10.10.2000, par. 44).

Ar fi incorect să trecem cu vederea interesele părții vătămate în contextul mediatizării proceselor penale.

Contactul cu sistemul justiției juvenile și raportarea cazurilor de infracțiuni implică de multe ori contactul cu victimele infracțiunii. Acest contact poate fi pentru ele negativ sau pozitiv. De exemplu, numeroase cercetări demonstrează că anumite fraze, la prima vedere inocente, pot să arunce involuntar asupra victimei o parte a vinei privind cele întâmplate. Ceea ce poate duce, respectiv, la revictimizarea acestora¹⁶.

Accesul bănuितului și învinuitului la materialele dosarului

Dreptul la divulgarea probelor relevante nu este un drept absolut. În orice procedură penală pot exista interese concurente, cum ar fi securitatea națională sau necesitatea de a proteja martorii cu risc de represalii sau de a păstra secrete metodele poliției de investigare a infracțiunilor, care trebuie puse în balanță cu drepturile acuzatului¹⁷.

¹¹ La 19.12.2000 procurorul I.B. a organizat o conferință de presă cu privire la arestarea reclamantului în care le-a dat ziariştilor următoarele informații: „[Reclamantul] (...) trebuia să primească suma de 10000 mărci germane de la un fost deținut notoriu (...). Este vorba, așadar, de trafic de influență, ce viza și câteva persoane ce făceau parte din autoritățile judiciare. (...) Pe baza informațiilor deținute de noi și de poliție, (...) l-am prins (...) [pe reclamant] în flagrant delict cu suma de 4500 dolari americani. Hotărârea CtEDO din 25.03.2008 (par. 9, 70). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122592> (accesat: 15.03.2021).

¹² Hotărârea CtEDO cauza *Samoilă și Cionca c. României* din 04.06.2016. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123091> (accesat 15.03.2021).

¹³ Hotărârea CtEDO *Turyev c. Rusiei* din 11.10.2016, (par. 19-20). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167087> (accesat 15.03.2021).

¹⁴ Hotărârea CtEDO *Pavalache c. României* <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123797> (accesat 16.03.2021).

¹⁵ Hotărârea CtEDO *Daktaras c. Lituaniei*. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58855> (accesat 21.03.2021).

¹⁶ ROTARU, V. *Societatea și justiția penală. Ghid pentru jurnaliști și activiști în domeniul drepturilor omului*. Chișinău, 2012, p.111.

¹⁷ A se vedea, de exemplu, *Hotărârea CtEDO Doorson c. Olandei* din 26.03.1996. (par. 70).

În cadrul urmăririi penale nu trebuie dezvăluit în mod obligatoriu întregul suport probator pentru a-i permite persoanei acuzate să se pregătească pentru procedurile care vor avea loc în fața instanței. Existența unor asemenea probe poate să depindă în continuare de rezultatul investigațiilor care sunt în plină desfășurare (*Hotărârea CtEDO Haxhia c. Albaniei*¹⁸ din 08.10.2013, par. 113; *Hotărârea CtEDO Brozicek c. Italiei*¹⁹ din 19.12.1989, par. 42).

Pe parcursul urmăririi penale există momente când părțile sau alte persoane pot lua, totuși, cunoștință de unele probe administrate în cauză (de exemplu, în cazul prezentării persoanei spre recunoaștere, în cazul confruntării, în cazul prelungirii termenului de arest preventiv al învinutului, dispunerii și efectuării expertizei), însă nu de toate materialele cauzei penale.

*Curtea Constituțională reține că, deși dreptul la o procedură contradictorie implică facultatea de a lua cunoștință de observațiile sau actele prezentate de cealaltă parte, precum și de a le discuta, modalitățile de aplicare a acestor garanții pe durata fazei de urmărire penală depind de particularitățile de procedură și de circumstanțele cauzei*²⁰.

Absența contradictorialității clasice conferă urmăririi penale operativitate și mobilitate. Totuși, în cadrul urmăririi penale, există unele manifestări ale contradictorialității.

Contradictorialitatea, în calitate de principiu de realizare a justiției penale, are expresie mai largă în faza judecătii. În anumite limite, uneori mai considerabile, contradictorialitatea se manifestă în faza urmăririi penale, dar numai din momentul când în proces apare bănuitul sau învinutul.

*„Un acuzat se poate afla într-o poziție deosebit de vulnerabilă în această fază a procedurii, al cărei efect poate fi amplificat de legislația complexă privind procedura penală, în special în ceea ce privește normele care reglementează strângerea și utilizarea probelor... Modul în care art. 6 paragraf 1 și 3 urmează să fie aplicat în faza de urmărire penală depinde de particularitățile procedurii respective și de împrejurările cauzei”*²¹.

De asemenea, *Curtea observă că interdicția de a lua cunoștință de materialele dosarului la faza de urmărire penală este suplinită de alte garanții procesuale asigurate de legislația procesual-penală în vigoare*²².

*Curtea observă că apărătorul nu este lipsit totalmente de posibilitatea de a lua cunoștință de dosarul cauzei penale, acesta având dreptul de a lua cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor efectuate cu participarea lui și de a cere completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv (pct. 10) alin. (1) din art. 68 al CPP*²³.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57972>
(accesat 10.01.2021).

¹⁸ *Hotărârea CtEDO Haxhia c. Albaniei*.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126792>
(accesat 10.01.2021).

¹⁹ *Hotărârea CtEDO Brozicek c. Italiei* din 19.12.1989, par. 42.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57612>
(accesat 21.01.2021).

²⁰ DCC nr. 107 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 68 alin. (1) și (2) și articolul 293 alin. (1) din Codul de procedură penală (accesul la materialele urmăririi penale) (pct. 19).

²¹ *Hotărârea CtEDO Ibrahim și alții c. Regatului Unit* din 13.09.2016. (par.253).

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180122>
(accesat 21.12.2020).

²² DCC nr.107 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 68 alin. (1) și (2) și articolul 293 alin. (1) din Codul de procedură penală (accesul la materialele urmăririi penale) (pct. 22).

²³ DCC nr.107 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 68 alin. (1) și (2) și articolul 293 alin. (1) din Codul de procedură penală (accesul la materialele urmăririi penale) (pct. 23).

Conform art. 68 alin. (2) pct. 3) CPP, apărătorul are dreptul să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau recursul său cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea măsurii procesuale de constrângere, înainte de a fi transmise judecătorului de instrucție sau instanței de judecată. Neacordarea acestui acces reprezintă o violare a art. 5 paragraf 4 CEDO²⁴.

*Curtea Europeană a relevat că, având în vedere impactul dramatic al privării de libertate asupra drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză, în circumstanțele unei investigații în derulare, procedurile desfășurate în temeiul articolului 5 paragraf 4 al Convenției trebuie, în principiu, să întrunească în cea mai mare măsură posibilă cerințele de bază ale unui proces echitabil (cauza Shishkov v. Bulgaria, hotărârea din 9 ianuarie 2003, paragraf 77)*²⁵.

Curtea Constituțională a menționat că probele sau informațiile care justifică aplicarea arestului sunt cuprinse în actele procedurale care însoțesc demersul procurorului, și ele trebuie depuse la dosar, cu acces pentru parte, chiar și cu riscul dezvăluirii unor aspecte pe care procurorul le dorea încă secrete²⁶.

Cu referire la procedura de examinare a plângerilor de către judecătorul de instrucție, Curtea Constituțională observă că, potrivit tezei III din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală, procurorul este obligat să prezinte în

*instanță materialele corespunzătoare. Astfel, dreptul la apărare și la un proces echitabil este asigurat, deoarece garanțiile referitoare la un proces echitabil implică și dreptul participanților la proces de a lua cunoștință de orice înscris sau probă prezentată instanței și să îl dezbată*²⁷.

Art. 6 paragraf 1 CEDO impune ca autoritățile de urmărire penală să dezvăluie apărării toate probele materiale aflate în posesia lor împotriva acuzatului²⁸.

CtEDO a statuat, în cauza *Beraru c. României*, că „înlesnirile” care trebuie asigurate oricărui acuzat în contextul art. 6 paragraf 3 lit. b) din Convenție includ posibilitatea de a fi informat, pentru pregătirea apărării sale, despre rezultatul cercetărilor efectuate pe parcursul procesului²⁹.

CtEDO a reținut că avocații reclamantului nu au putut obține acces direct la dosarul cauzei decât într-un stadiu târziu; inițial, nu li s-a furnizat nicio copie a rechizitoriului. Mai mult, aceștia nu au putut obține o copie a transcrierilor interceptărilor telefonice sau o copie înregistrată a convorbirilor telefonice interceptate folosite ca probe în dosar.

²⁴ A se vedea: *Hotărârile CtEDO Țurcan și Țurcan c. Moldovei* 23.10.2007 (par. 55-64) și *Muşuc c. Moldovei* 06.10.2007 (par. 49-56).

²⁵ HCC nr. 40 din 21.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului) (Sesizarea nr. 168g/2017 (pct. 60)).

²⁶ DCC nr.1 din 19.01.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 2g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 308 alin. (1) și alin. (2) din Codul de procedură penală (aplicarea arestului preventiv) (pct. 21).

²⁷ DCC nr. 55 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 17g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) din articolul 313 din Codul de procedură penală (pct. 20).

²⁸ Hotărârea CtEDO *Rowe și Davis c. Regatului Unit* din 16.02.200 (par. 60). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58496> (accesat 21.11.2020).

²⁹ Curtea reamintește că a constatat deja că accesul nerestricționat la dosarul cauzei și folosirea nerestricționată a notițelor, inclusiv, după caz, posibilitatea de a obține copii ale documentelor relevante, constituie garanții importante ale procesului echitabil. Neasigurarea acestui tip de acces a reprezentat, în motivarea Curții, unul dintre factorii care au determinat constatarea încălcării principiului egalității armelor (a se vedea *Matyjek c. Poloniei*, nr. 38184/03, pct. 59 și 63, CEDO 2007-V, și *Luboch c. Poloniei*, nr. 37469/05, pct. 64 și 68, 15 ianuarie 2008). Ho. CtEDO *Beraru c. României* din 18.03.2014, (par. 69, 70). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176203> (accesat 21.11.2020).

CtEDO concluzionează, în speță, că procesul în litigiu, în ansamblu, nu a respectat cerințele unui proces echitabil, că niciuna dintre neregularitățile constatate în faza de urmărire penală și cea de judecată în primă instanță nu a fost remediată de instanțele ierarhic superioare³⁰.

A lua cunoștință de materialele dosarului este un drept pentru părți, cu excepția apărătorului, care este și obligat să studieze piesele dosarului. În conformitate cu prevederile art. 68 alin. (1) pct. 10) CPP, la solicitarea apărătorului va fi oferită posibilitatea de a face copii ale actelor din dosar, inclusiv ale informațiilor în format digital.

Pentru a facilita activitatea apărării, inculpatul nu poate fi împiedicat să obțină o copie a documentelor relevante din dosar, nici să ia notițe sau să le utilizeze (Hotărârile CtEDO: *Rasmussen c. Poloniei*, par. 48-49;³¹ *Moiseyev c. Rusiei*, par. 213-218;³² *Matyjek c. Poloniei*, par. 59;³³ *Seleznev c. Rusiei*, par. 64-69³⁴).

Materialele urmăririi penale se aduc la cunoștință învinutului arestat în prezența apărătorului lui, iar la cererea învinutului – fiecăruia dintre ei, în mod separat.

În cauza *Öcalan c. Turciei* din 12.03.2003 (par. 122), CtEDO a constatat că nu au fost respectate dispozițiile art. 6 §§ 1, 2 și 3 din Convenție, din cauza restricțiilor și a dificultăților cu care s-a înfruntat reclamantul în ceea ce privește asistența apărătorilor săi, acces – atât la el,

cât și la avocații săi – la dosarul cauzei, precum și accesul avocaților săi la întregul dosar de urmărire penală³⁵.

Materialele urmăririi penale se prezintă cusute în dosar, numerotate și înscrise în borderou. Numerotarea și borderoul se va face pentru fiecare volum,³⁶ în caz că există mai multe. La cererea părților, vor fi prezentate și corpurile delictelor, vor fi reproduse înregistrările audio și video, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 110 CPP (modalități speciale de audiere a martorului și protecția lui).

Nedivulgarea către apărare a unor probe materiale ce conțin elemente care pot să exonereze acuzatul sau să reducă pedeapsa acestuia poate fi considerată un refuz de acordare a înlesnirilor necesare pregătirii apărării și, prin urmare, o încălcare a dreptului garantat de art. 6 § 3 lit. d) din Convenție. Totuși, acuzatul poate fi obligat să motiveze în mod special cererea sa, iar instanțele naționale pot să examineze temeinicia acestor motive³⁷.

³⁵ În speță, Curtea observă că avocații reclamantei au primit un dosar de 17000 de pagini cu aproximativ două săptămâni înainte de începerea procedurii în fața Curții de Securitate a Statului. Având în vedere imposibilitatea comunicării documentelor din dosar către clientul lor înainte de 2 iunie 1999 și obținerii contribuției lor la examinarea și evaluarea conținutului dosarului, din cauza limitărilor impuse numărului și duratei în timpul vizitelor lor, avocații reclamantului s-au trezit într-o situație deosebit de dificilă pentru pregătirea apărării. Curtea consideră că accesul tardiv al avocaților reclamantului la dosar, adăugat celorlalte dificultăți întâmpinate de apărare și detaliate mai sus, a îngreunat utilizarea drepturilor de apărare pe care art. 6 o recunoaște învinutului. Prin urmare, Curtea consideră că faptul că reclamantul nu a avut acces adecvat la documentele din dosar, în afară de rechizitoriu, a contribuit, de asemenea, la complicarea pregătirii apărării sale, în sfidarea dispozițiilor articolului 6 § 1 combinate cu cele din par. 3 b). Hotărârea CtEDO *Öcalan c. Turciei* din 12.03.2003 (par. 122, 163, 167, 168). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65536> (accesat 24.12.2020).

³⁶ КИСЕЕВ, Н.М. Уголовный процесс. Учебник. Киев Изд. MONOGRAF, 2006. p.714.

³⁷ Hotărârea CtEDO *Natunen c. Finlandei*, 31.03.2009, par. 43.

³⁰ Hot. CtEDO *Beraru c. României* din 18.03.2014 (par. 71, 82-84). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176203> (accesat: 21.11.2020).

³¹ Hotărârea CtEDO din 28.04.2009. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92429> (accesat 24.03.2021).

³² Hotărârea CtEDO din 09.10.2008. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-88780> (accesat 24.03.2021).

³³ Hotărârea CtEDO din 24.04.2007. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80219> (accesat 24.03.2021).

³⁴ Hotărârea CtEDO din 26.06.2008. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87237> (accesat 24.03.2021).

În scopul asigurării păstrării secretului de stat, comercial sau altor informații oficiale cu accesibilitate limitată, precum și în scopul asigurării protecției vieții, integrității corporale și libertății martorului și a altor persoane, judecătorul de instrucție, conform demersului procurorului, poate limita dreptul de a lua cunoștință de materialele sau datele privind identitatea acestora³⁸.

Prin alte măsuri prevăzute de prezentul cod, în sensul art. 302 pct. 4) CPP, înțelegem alte măsuri reglementate de CPP, în afară de aplicarea amenzii și a sechestrului,³⁹ pentru care legea procesual-penală impune în mod precis autorizarea de către judecătorul de instrucție – limitarea dreptului părților în proces de a lua cunoștință de materialele dosarului penal (art. 293 alin. (5) CPP). Demersul privind limitarea dreptului părților în proces de a lua cunoștință de materialele dosarului penal se examinează în condiții de confidențialitate, conform prevederilor art. 305 CPP.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91981>
(accesat 24.03.2021).

³⁸ Este adevărat că art. 6 nu impune în mod explicit să fie luate în considerare interesele martorilor în general și pe cele ale victimelor chemate să depună mărturie în special. Cu toate acestea, viața, libertatea sau securitatea persoanei lor pot fi puse în joc, la fel ca și interesele care intră în general în sfera articolului 8 (art. 8) al Convenției. Astfel de interese ale martorilor și ale victimelor sunt, în principiu, protejate de alte dispoziții de fond ale Convenției, care implică faptul că statele contractante ar trebui să își organizeze procedurile penale în așa fel încât aceste interese să nu fie periclitate în mod nejustificat. În acest context, principiile procesului echitabil impun, de asemenea, ca, în cazurile adecvate, interesele apărării să fie echilibrate cu cele ale martorilor sau ale victimelor chemate să depună mărturie. Hotărârea CtEDO Doorson c. Olandei din 26. 03.1996 (par.70).
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57972>
(accesat 21.11.2020). A se vedea în acest sens și HP CSJ nr.37 din 22.11.2004 Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii (pct. 17).

³⁹ Deoarece sunt prevăzute în art. 302 pct. 2) și respectiv 3) CPP, în mod expres.

*Directiva nr. 2012/13/UE stabilește la art. 7 alin. (4) că accesul la anumite materiale poate fi refuzat, în cazul în care astfel de acces ar putea conduce la periclitarea gravă a vieții sau a drepturilor fundamentale ale unei alte persoane sau dacă refuzul este strict necesar pentru apărarea unui interes public important, ca de exemplu în cazurile în care accesul poate prejudicia o anchetă în curs sau poate afecta grav securitatea internă a statului membru în care se desfășoară procedurile penale*⁴⁰.

Dreptul la divulgarea probelor relevante nu este un drept absolut. Pentru a se asigura că acuzatul are parte de un proces echitabil, orice dificultăți cauzate apărării printr-o limitare a drepturilor sale trebuie să fie suficient contrabalansate de procedurile urmate de autoritățile judiciare în etapele ulterioare ale procesului⁴¹.

În unele cazuri, poate fi necesar să nu fie divulgate anumite probe apărării pentru a păstra drepturile fundamentale ale altei persoane sau pentru a proteja un interes public important. Cu toate acestea, numai astfel de măsuri care restricționează drepturile la apărare, care sunt strict necesare, sunt permise în temeiul articolului 6 paragraf 1 (a se vedea Hotărârea CtEDO Van Mechelen și alții c. Olandei din 23.04.1997, par. 54, 58)⁴².

⁴⁰ DCC nr.107 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 68 alin. (1) și (2) și articolul 293 alin. (1) din Codul de procedură penală (accesul la materialele urmăririi penale) (pct. 25).

⁴¹ Hotărârea CtEDO Rowe și Davis c. Regatului Unit din 16.02.200 (par. 61).
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58496>
(accesat 21.03.2021).

⁴² Cu toate acestea, dacă se păstrează anonimatul martorilor în cadrul urmăririi penale, apărarea se va confrunta cu dificultăți pe care procedurile penale nu ar trebui să le implice în mod normal. În consecință, Curtea a recunoscut că în astfel de cazuri art. 6 alin. 1 luat împreună cu art. 6 alin. 3 (d) din Convenție (art. 6-1 + 6-3-d) impune ca dificultățile cu care s-a confruntat apărarea să fie suficient contrabalansate de procedurile urmate de autoritățile judiciare. (par.54). Hotărârea

Accesul victimei și părții vătămate la materialele dosarului

Analiza prevederilor art. 291 și 293 CPP permite a constata că prezentarea materialelor dosarului de urmărire se face în condiții egale atât pentru partea vătămată, cât și pentru învinuit. Acest drept este, în principiu, asigurat nu numai pentru etapa premergătoare trimerii dosarului în judecată cu rechizitoriu, dar și în cazurile în care procurorul decide scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale sau clasarea procesului penal. Această deducție este conformă cu jurisprudența CtEDO în materie⁴³.

Fără ca victima și reprezentantul acesteia să aibă acces la materialele cauzei penale și să fie informată în mod corespunzător cu privire la desfășurarea anchetei, ei nu pot contesta ceva concret în fața unei instanțe⁴⁴.

CtEDO Van Mechelen și alții c. Olandei din 23.04.1997.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58030> (accesat 22.03.2021).

⁴³ *Observând că dosarul de urmărire pe baza căruia parchetul a pronunțat neurmăririle din 22 iunie și 4 decembrie 2000 cuprindea mai multe volume în care figurau mai ales documente furnizate de BCIT, precum și depoziții ale martorilor, Curtea apreciază că reclamanta și avocatul acesteia nu au fost în măsură să aibă acces la actele de la dosarul în cauză, cu excepția raportului de expertiză contabilă și a celor pe care le depuseseră ei înșiși. Dat fiind ansamblul circumstanțelor speței, Curtea consideră că restricțiile aduse de-a lungul procedurii în accesul reclamantei, care era asistată de un avocat, la actele depuse la dosarul urmăririi de învinuiri sau adunate de ministerul public au viciat cu inechitate procedura plângerii penale cu constituire de parte civilă înaintată de reclamantă. Hotărârea CtEDO Forum Maritime s.a. c. României din 04.10.2007 (par. 131, 137). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123075> (accesat 25.03.2021).*

⁴⁴ Hotărârile CtEDO: Khachukayev c. Rusia din 23.04.2009 (par.136). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92369> (accesat 17.02.2021). Khasuyeva c. Rusia din 11.06.2009 (par.126). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157574> (accesat: 17.02.2021). Dzhabrailovy c. Rusia, din 20.05.2010 (par.84).

Există obligația din oficiu a organului de urmărire penală de a informa periodic victima despre derularea urmăririi penale. Acest drept este menționat expres și în Directiva 2012/29/UE (art. 6 alin. 2 lit. b)) și este parte a celor 28 de țări membre ale Uniunii Europene.

În Recomandarea nr. (85) 11 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la poziția victimei în cadrul dreptului penal și procedurii penale, adoptată la 28.06.1985, se subliniază că funcția de bază a justiției penale trebuie să fie soluționarea cererilor victimelor și apărarea intereselor acestora, victima trebuie să dispună de dreptul de a cere organelor competente reexaminarea deciziei privind neurmărirea penală.

Legislația Republicii Moldova prevede dreptul victimei (în sensul larg al acestei noțiuni)⁴⁵ unei infracțiuni de a participa la urmărirea penală și în instanța de judecată și să prezinte probe care dovedesc vinovăția făptuitorului.

După sesizarea prin plângere a organului de urmărire penală, victima este în drept să ia cunoștință de materialele dosarului care au fost avute în vedere la adoptarea deciziei de a refuza începerea urmăririi penale,⁴⁶ constituind o garanție reală și importantă întru asigurarea dreptului de a avea acces liber la justiție, prevăzut de art. 20 din Constituție.

Victima este în drept a cere recuzarea persoanei care efectuează urmărire penală, poate face obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să le conteste, și chiar să ceară respectarea termenului rezonabil de efectuare a urmăririi penale. Cu toate acestea, Codul de procedură penală nu prevede un drept esențial pentru victimă de a avea acces la materialele

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157591>

(accesat 17.02.2021). Akhmatkhanov c. Rusia din 22.07.2010 (par.132).

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157595> (accesat 17.02.2021).

⁴⁵ Avem în vedere victima, partea vătămată, partea civilă, reprezentanții lor și succesorul procedural.

⁴⁶ A se vedea prevederile art. 258 alin. (30 pct. 9) CPP.

urmăririi penale atât timp cât urmărirea penală este pendinte (cu excepția materialelor întocmite cu participarea sa).

În raport cu partea vătămată, normele procesual-penale în vigoare prevăd că urmărirea penală este la fel de confidențială ca în cazul bănuitului sau învinuitului.

De altfel, o investigație nu poate fi considerată „efectivă”, atât timp cât victima sau rudele sale apropiate nu sunt implicate în desfășurarea urmăririi penale în măsura necesară protejării intereselor sale legitime. Prin urmare, considerăm că asigurarea participării efective a părții vătămate la urmărirea penală reprezintă un element al aspectului procedural al dreptului de a nu fi supus relexor tratamentelor, o obligație care le revine autorităților Republicii Moldova din perspectiva art. 20 și 24 alin. (2) din Constituție.

În cauza *D. c. Moldovei* (Hotărârea CtEDO 08.12.2020, par. 61),⁴⁷ Curtea consideră că neimplicarea reclamantei prin informarea acesteia cu privire la deciziile importante adoptate, pe lângă alte deficiențe ale anchetei, îi permite să concluzioneze că în prezenta cauză a avut loc și o încălcare a aspectului procedural al art. 3 CEDO.

Astfel, informațiile deținute de către partea vătămată și, în particular, cele referitoare la anumite circumstanțe ale comiterii faptei infracționale, plasează acest subiect procesual într-o poziție care îi permite să evalueze acțiunile și omisiunile organului de urmărire penală din perspectiva unui actor prezent la locul comiterii infracțiunii. În lipsa accesului la materialele cauzei penale, reacția părții vătămate și a reprezentantului acesteia la acțiunile și omisiunile organului de urmărire penală poate fi întârziată, iar posibilitatea de a le contesta în fața procurorului ierarhic superior sau în fața

*judecătorului de instrucție se poate dovedi lipsită de efectivitate*⁴⁸.

Admitem faptul că restricționarea accesului la materialele cauzei penale până la terminarea urmăririi penale poate urmări realizarea scopului legitim al păstrării confidențialității urmăririi penale. Restricțiile privind accesul la materialele cauzei penale în etapa începerii urmăririi penale și pe durata acesteia pot fi justificate, între altele, de necesitatea păstrării confidențialității datelor deținute de către autorități și a protejării drepturilor altor persoane.

*Cu toate acestea, ar trebui să se realizeze un echilibru corect între interesele menționate mai sus, pe de o parte, și dreptul victimei de a participa efectiv la procedură, pe de altă parte (Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin v. Ucraina, 24 iunie 2010, § 72).*⁴⁹

Oportunitatea acestui echilibru a fost constatată în baza Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale). Astfel, Curtea Constituțională a declarat constituțional textul „din momentul încheierii urmăririi penale” de la articolul 60 alin. (1) pct. 7) și textul „din momentul terminării urmăririi penale” de la articolul 80 alin. (1) pct. 8) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14.03.2003, în măsura în care acestea nu se aplică victimelor torturii și reprezentanților acestora, care trebuie să aibă acces la toate materialele cauzei penale pe durata urmăririi penale, cu excepția cazului când accesul în discuție poate fi restricționat de către procuror, printr-o ordonanță

⁴⁷ Hotărârea CtEDO 08.12.2020, par. 61.
<http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2021/03/D.-v.-MDA-ROM.pdf>
(accesat 17.03.2021).

⁴⁸ HCC nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale) (pct. 59).

⁴⁹ HCC nr. 31 din 29.11.2018 (pct. 49).

motivată, dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă;
- restricția se referă doar la anumite acte procedurale;
- există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale.

În motivarea acestei hotărâri s-a invocat jurisprudența CtEDO în materia care a criticat omisiunile autorităților de a aduce la cunoștință victimelor torturii materialele urmăririi penale înainte de finalizarea acestei faze procesuale.

De asemenea, în textul Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 31 din 29.11.2018 s-a reiterat standardul de acces la materialele dosarului penal al rudelor apropiate ale persoanelor decedate:

Curtea menționează că, în cazul în care legislatorul va interveni cu modificări în acest domeniu, este necesar ca acesta să aibă în vedere semnificația standardului „participării efective la anchetă”, așa cum dă de înțeles Curtea Europeană în jurisprudența sa referitoare la articolele 2 și 3 din Convenție, privite sub aspect procedural (par. 71).

Este important, întru a asigura justa aplicare a standardelor europene în cadrul prevederilor legislației naționale, de statuat că victime ale torturii sunt și persoanele care au fost supuse violențelor fizice din partea terților (a se vedea hotărârile CtEDO *Ay c. Turcia*, 22.03.2005, par. 60⁵⁰; *MC c. Bulgariei*, 04.12.2003, par. 151,⁵¹ *Biser Kostov c. Bulgariei*, 10.01.2012⁵²), inclusiv victimele violurilor (a se vedea: hotărârile CtEDO *I.G. c. Moldovei* din

15.05.2012⁵³; *I.P. c. Moldovei* din 28.04.2015⁵⁴ și mai recent *I.E. c. Moldovei* din 26.05.2020⁵⁵).

Standardele minime de eficacitate stabilite de jurisprudența Curții includ cerințele conform cărora ancheta trebuie să fie independentă, imparțială și supusă controlului public și că autoritățile competente trebuie să acționeze cu diligență și promptitudine exemplară (*Hotărârea CtEDO Menesheva c. Rusiei* din 09.03.2006, par. 67⁵⁶).

Nu mai puțin important este în acest context și faptul că, în special în pct. 72 al Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 31 din 29.11.2018, s-au invocat hotărârile CtEDO – *Beker c. Turcia*, 24. 03. 2009, par. 49;⁵⁷ *Mezhiyeva c. Rusia*, 16. 04. 2015, par. 74 75;⁵⁸ *Huseynova c. Azerbaidjan* din 13.04.2017⁵⁹ și *Enukidze și Girgvliani c. Georgia* din 26.04.2011, par. 250,⁶⁰ în care de fapt se constată neîndeplinirea obligațiilor pozitive ce derivă din art. 2 CEDO, fiind criticată *inter alia* abordarea autorităților de a nu acorda acces la

⁵³ Hotărârea CtEDO *I.G. c. Moldovei* din 15.05.2012. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110904> (accesat 18.02.2021).

⁵⁴ Hotărârea CtEDO *I.P. c. Moldovei* din 28.04.2015. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154152> (accesat 18.02.2021).

⁵⁵ Hotărârea CtEDO *I.E. c. Moldovei* din 26.05.2020. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202526> (accesat 18.02.2021).

⁵⁶ Hotărârea CtEDO *Menesheva c. Rusiei* din 09.03.2006, par. 67. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72700> (accesat 18.02.2021).

⁵⁷ Hotărârea CtEDO *Beker c. Turcia*, 24. 03. 2009, par. 49. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194824> (accesat 18.02.2021).

⁵⁸ Hotărârea CtEDO *Mezhiyeva c. Rusia*, 16. 04. 2015, par. 74 75. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153801> (accesat 18.02.2021).

⁵⁹ Hotărârea CtEDO *Huseynova c. Azerbaidjan* din 13.04.2017. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172661> (accesat 18.02.2021).

⁶⁰ Hotărârea CtEDO *Enukidze și Girgvliani c. Georgia* din 26.04.2011, par. 250. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104636> (accesat 18.02.2021).

⁵⁰ Hotărârea CtEDO *Ay c. Turcia*, 22.03.2005, par. 60. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68571> (accesat 18.02.2021).

⁵¹ Hotărârea CtEDO *MC c. Bulgariei*, 04.12.2003, par. 151. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61521> (accesat 18.02.2021).

⁵² Hotărârea CtEDO *Biser Kostov c. Bulgariei*, 10.01.2012. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108423> (accesat 18.02.2021).

materialele dosarului penal al rudelor persoanelor decedate.

În hotărârile CtEDO c. Moldovei - Iorga (23.03.2010)⁶¹ și Anușca (18.05.2010),⁶² s-a constatat că victima nu a fost implicată suficient în procesul de investigare. Astfel, organul de urmărire penală nu a recunoscut părinților defunctului vreun statut procesual. Fără acesta, ei nu aveau drepturi în cadrul procedurilor penale. În cauzele respective, reclamanții nu au fost informați despre derularea urmăririi penale, iar în cauza Anușca, informarea despre încetarea urmăririi penale a fost făcută cu întârziere de o lună. Pe de altă parte, în cauza Iorga, plângerea împotriva ordonanței de clasare a urmăririi penale a fost examinată de către judecătorul de instrucție în lipsa reclamantului.

Totuși, în dispozitivul Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 31 din 29.11.2018, prin care se instituie reglementări provizorii de procedură penală, nu se acordă garanții similare succesorilor procedurali ai persoanelor decedate, în cadrul investigațiilor penale, prin prisma respectării obligațiilor pozitive de maniera în care o face pentru victimele torturii.

Concluzii

Trebuie să facem delimitare între *lipsa de publicitate* și caracterul *parțial confidențial* al urmăririi penale. În primul caz, se are în vedere lipsa de acces la materialele cauzei a publicului larg, iar în al doilea – restricționarea parțială a accesului părților și într-o măsură mai mare a altor participanți ai procesului la actele dosarului. Însă, în ambele cazuri, trebuie să ținem cont că drepturile protejate trebuie să fie balansate cu interesele legale ale părților în proces.

La nivelul cadrului normativ actual, această proporționalitate este asigurată. Ar trebui să fie un obiectiv imediat al autorităților responsabile ce derivă din jurisprudența CtEDO, jurisprudența Curții Constituționale – asigurarea unui echilibru just între dreptul la liberă exprimare și cel de primire a informațiilor, pe de o parte, și dreptul la un proces echitabil, pe de altă parte.

Nu există raționamente care ar fi justificate de standardele anchetei eficiente ce derivă din jurisprudența CtEDO, care ar permite a *discrimina procesual* la nivelul legislației naționale succesorii procedurali ai persoanelor decedate, în raport cu victimele torturii. Succesorii procedurali ai persoanelor decedate trebuie să beneficieze de aceleași garanții procesuale pe care le-a reiterat Curtea Constituțională în virtutea obligațiilor pozitive ce rezultă din art. 2 și art. 3 CtEDO, dar le-a instituit numai pentru victimele torturii.

Atât standardele europene, cât și cele naționale asigură garanții diferite pentru reprezentanții părții acuzării și cei care reprezintă partea apărării privind accesul la dosarul penal, atunci când urmărirea penală este pendinte, având conotații specifice pentru fiecare din aceste două părți cu interese și poziții contradictorii. În primul caz, acestea izvorăsc din prevederile art. 2 CEDO și art. 20, 24 ale Constituției Republicii Moldova, iar în al doilea – din prevederile art. 6 par. 3 CEDO și art. 26 al Constituției Republicii Moldova.

Considerăm că caracterul contradictoriu al urmăririi penale poate fi admis până la limita în care nu este limitată realizarea obiectivelor urmăririi penale și în măsura în care este asigurată respectarea drepturilor concurente ale părților în proces.

BIBLIOGRAFIE

1. TRUFAN, A. R. *Influența mass-media asupra procesului penal*. În: Revista THEMIS. nr.1/2018. p. 141-152.
2. DCC nr. 17 din 23.03.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 24g/2016

⁶¹ Hotărârea CtEDO c. Moldovei - Iorga (23.03.2010). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97883> (accesat 19.02.2021).

⁶² Hotărârea CtEDO c. Moldovei - Anușca (18.05.2010). <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98517> (accesat 19.02.2021).

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 35 alin. (3) din Codul de procedură penală (recuzarea judecătorului).

3. DCC nr. 55 din 02.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 17g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) din articolul 313 din Codul de procedură penală.

4. DCC nr.1 din 19.01.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 2g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 308 alin. (1) și alin. (2) din Codul de procedură penală (aplicarea arestului preventiv).

5. DCC nr.107 din 07.11.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 68 alin. (1) și (2) și articolul 293 alin. (1) din Codul de procedură penală (accesul la materialele urmăririi penale).

6. DCC nr.62 din 19.09.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 107g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unei sintagme din alin. (3) al articolului 34 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

7. HCC nr. 40 din 21.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului) (Sesizarea nr. 168g/2017).

8. HCC nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale).

9. Hotărârea CtEDO Akhmatkhanovy c. Rusia din 22.07.2010.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157595> (accesat 17.02.2021).

10. Hotărârea CtEDO Apostu c. României din 03.02.2015.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150781> (accesat 22.10.2020).

11. Hotărârea CtEDO Beraru c. României din 18.03.2014.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176203> (accesat 21.11.2020).

12. Hotărârea CtEDO din 25. 03. 2008. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122592> (accesat 15.03.2021).

13. Hotărârea CtEDO Doorson c. Olandei din 26.03.1996.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57972> (accesat 21.11.2020).

14. Hotărârea CtEDO Dzhabrailovy c. Rusia din 20.05.2010.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157591> (accesat 17.02.2021).

15. Hotărârea CtEDO Forum Maritime s.a. c. României din 04.10.2007.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123075> (accesat 25.03.2021).

16. Hotărârea CtEDO Ibrahim și alții c. Regatului Unit din 13.09.2016.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180122> (accesat 21.12.2020).

17. Hotărârea CtEDO Khasuyeva c. Rusia din 11.06.2009.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157574> (accesat 17.02.2021).

18. Hotărârea CtEDO Natunen c. Finlandei, 31.03.2009.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91981> (accesat 24.03.2021).

19. Hotărârea CtEDO Öcalan c. Turciei din 12.03.2003.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65536> (accesat 24.12.2020).

20. Hotărârea CtEDO Rowe și Davis c. Regatului Unit din 16.02.2000.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58496> (accesat 21.03.2021).

21. Hotărârea CtEDO Rowe și Davis c. Regatului Unit din 16.02.2000.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58496> (accesat 21.11.2020).

22. Hotărârea CtEDO Turyev c. Rusiei din 11.10. 2016 (par. 19-20).

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167087> (accesat 15.03.2021).

23. Hotărârea CtEDO Van Mechelen și alții c. Olandei din 23.04.1997.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58030> (accesat 22.03.2021).

24. Hotărârea CtEDO Worn c. Austriei din 29.08.1997.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58087> (accesat 21.02.2020).

25. Hotărârea CtEDO: Khachukayev c. Rusia din 23.04.2009.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92369> (accesat 17.02.2021).

26. ROTARU, V. *Societatea și justiția penală*. Ghid pentru jurnaliști și activiști în domeniul drepturilor omului. Chișinău, 2012. 136 p.

27. КИСЕЕВ, Н. М. *Уголовный процесс. Учебник*. Изд. MONOGRAF. K., 2006. 1176 p.

12.06.2021